

Justitieutskottets betänkande

1987/88:19

om telefonavlyssning (skr. 1987/88:53)

JuU
1987/88:19

Ärendet

I skrivelse 1987/88:53 har regeringen (justitiedepartementet) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad chefen för justitiedepartementet, statsrådet Leijon, anfört om tillämpningen av bestämmelserna i rättegångsbalken om telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål.

Utskottet

Inledning

Vid förundersökning i brottmål kan telefonavlyssning äga rum. De grundläggande bestämmelserna finns i 27 kap. 16 § rättegångsbalken (RB). För att telefonavlyssning skall få ske krävs att någon skäligen kan misstänkas för ett brott för vilket det lägsta straffet är fängelse i två år. En annan förutsättning är att det bedöms vara av synnerlig vikt för utredningen att telefonavlyssning äger rum. Avlyssning får ske av telefoner som den misstänkte innehar eller som han annars kan antas komma att begagna. Det är domstolarna som beslutar om telefonavlyssning. Det får ske efter yrkande av förundersökningsledaren eller åklagaren. Tillstånd att avlyssna telefoner skall meddelas för viss tid, högst en vecka. Tillstånd får dock meddelas för längre tid, högst en månad, om misstanken gäller grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling av narkotika.

Regler om telefonavlyssning finns också i bl. a. lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål och lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall. För en närmare redogörelse för dessa lagar, för regleringen i ämnet i övrigt och för riksdagens initiativ år 1982 i fråga om den parlamentariska kontrollen av hur lagstiftningen om telefonavlyssning tillämpas hänvisar utskottet till sina nyligen avgivna betänkanden JuU 1987/88:4, 11 och 17.

I betänkandet JuU 1987/88:4 behandlade utskottet regeringens skrivelse 1986/87:162 med redogörelse för telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål under år 1985. I anslutning därtill gjorde utskottet vissa uttalanden – i linje med riksdagens initiativ år 1982 – om arten, bl. a. i kvalitativt hänseende, av de uppgifter som bör ingå i regeringens redogörelser för telefonavlyssning.

I den skrivelse som utskottet nu behandlar lämnar regeringen en redogörelse för tillämpningen under år 1986 av bestämmelserna i RB om telefonavlyssning vid förundersökning i brottmål. Redogörelsen bygger på uppgifter som rikspolisstyrelsen har lämnat till regeringen i en skrivelse den 18 september 1987.

I regeringens skrivelse redovisas att domstolarna under år 1986 meddelade tillstånd att avlyssna samtal till eller från telefonapparater som innehafts eller begagnats av sammanlagt 213 personer misstänkta för grovt narkotikabrott. Antalet fall under åren 1969–1986 var följande.

1969	28	1978	102
1970	39	1979	147
1971	44	1980	220
1972	34	1981	277
1973	46	1982	313
1974	44	1983	418
1975	42	1984	414
1976	64	1985	233
1977	122	1986	213

Antalet fall då telefonavlyssning skett enligt RB vid förundersökning om andra brott än narkotikabrott uppges ha varit 15. Av skäl som närmare utvecklas i skrivelsen har i sammanhanget uteslutits den telefonavlyssning som ägt rum i utredningen av mordet på statsminister Olof Palme. De 15 fallen har gällt mord och grovt rån. Motsvarande siffror har varit 17 under år 1983, 13 under år 1984 och 6 under år 1985. Dessa fall har gällt mord, mordbrand, grovt rån och grovt koppleri.

Redogörelsen till riksdagen har i den nu aktuella skrivelsen byggts ut med sådana kvalitativa element som riksdagen tidigare efterlyst. Sålunda anges att den genomsnittliga avlyssningstiden åren 1985 och 1986 var 60 resp. 53 dagar. Det redovisas att det finns ärenden där avlyssningen pågått bara under någon dag men också några enstaka fall där avlyssningen pågått mellan sex och nio månader. När det gäller frågan i vilken mån telefonavlyssningen fyllt avsett ändamål framgår att avlyssningen har haft betydelse för förundersökningen i fråga om den misstänkte i ca 77 resp. 64 % av fallen.

Det framgår vidare att det under åren 1985 och 1986 inte har förekommit något fall där domstol lämnat en ansökan om telefonavlyssning utan bifall. Däremot har rikspolisstyrelsen vid förhandsprövningar 1986 av ärenden om telefonavlyssning med anledning av grova narkotikabrott lämnat negativt besked i fyra fall och begärt kompletteringar i ett tiotal ärenden. Utfallet av denna prövning ligger på samma nivå som för åren 1984 och 1985.

Utskottets uttalanden

Antalet telefonavlyssningar på grund av misstanke om grov narkotikabrottslighet har – efter en fortlöpande ökning under flera år – under de tre senaste redovisningsperioderna gått ned; för åren 1985 och 1986 är det fråga om en

betydande minskning. Antalet redovisade fall där telefonavlyssning utnyttjats vid förundersökning om andra grova brott än narkotikabrott har legat på en tämligen konstant, låg nivå.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten vid att den nu aktuella redogörelsen – som framgår av det föregående – har byggts ut och till skillnad från tidigare redogörelser innehåller uppgifter om avlyssningstider, om i vilken mån avlyssningen fyllt avsett ändamål och om utfallet av prövningen av ärenden om telefonavlyssning. Detta finner utskottet tillfredsställande och det ger riksdagen ett bättre bedömningsunderlag än tidigare.

Utskottet vill, liksom tidigare, betona vikten av restriktivitet när det gäller användningen av ett så ingripande tvångsmedel som det här är fråga om. Av betydelse i detta sammanhang är den praxis, enligt vilken ärenden om telefonavlyssning på grund av misstanke om grovt narkotikabrott anmäls för rikspolischefen (jfr prop. 1980/81:76 s. 277 f och JuU 1987/88:4 s. 4). Telefonavlyssning kan, som departementschefen anför, uppenbarligen inte avvaras i kampen mot narkotikabrottsligheten och annan särskilt grov brottslighet. Som utskottet tidigare uttalat är det emellertid ett oavvisligt krav att åtgärden i varje enskilt fall så långt det är möjligt begränsas i fråga om både antalet avlyssnade telefonapparater och den tid som avlyssningen pågår.

I övrigt ger utskottets granskning av redogörelsen inte anledning till något särskilt uttalande.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen lägger skrivelse 1987/88:53 till handlingarna.

Stockholm den 1 december 1987

På justitieutskottets vägnar

Karin Ahrland

Närvarande: Karin Ahrland (fp), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Björn Körlof (m), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Göran Franck (s), Birthe Sörestedt (s), Arne Svensson (m), Bengt-Ola Rytter (s), Elving Andersson (c), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Lars Sundin (fp) och Sven-Olof Nordlund (s).

